

Riiklike õppekavade uuendamine 2010-2013

Sotsiaalainete mooduli rakendamist toetav juhendmaterjal

Käesolev juhendmaterjal on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013” ja sellest tuleneva rakenduskava „Inimressursi arendamine” alusel prioriteetse suuna „Elukestev õpe” meetme „Kutseõppe sisuline kaasajastamine ning kvaliteedi kindlustamine” programmi „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008-2013” raames.

Juhendmaterjali koostamist toetas Euroopa Liit ESFi programm „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008-2013”.

Juhendmaterjali koostasid Virge Prank-Vijard, Katrin Ojalill, Kaire Jõgi, Kristo Pals, Regina Multram.

Keeletoimetaja Tiina Matsulevitš.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Kasutusjuhend	4
Sotsiaalainete mooduli soovituslik õppesisu	5
Õppemeetodite selgitused	12
Lisamaterjalid	22
Lisa 1. Väljavõte Vabariigi Valitsuse 26.08.2013 määrusest nr 130 „Kutseharidusstandard”	25
Lisa 2. Sotsiaalainete mooduli õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid.....	27

Sissejuhatus

2010. aasta alguses alustas tööd töörühm, kelle ülesandeks oli koostada sotsiaalainete moodul, mis on ühesuguse sisu ja mahuga kõikides kutsekeskharidusõppe riiklikes õppekavades. Sotsiaalainete moodul on aluseks sotsiaalainete õpetamiseks eestikeelsetele õpperühmadele kutsekeskharidusõppes.

Mooduli koostamise aluseks on [gümnaasiumi riiklik õppekava](#), [Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes](#), [kutseseaduse lisas 1 esitatud kvalifikatsiooniraamistiku 4. taseme kirjeldus](#) ning Sirje Rekkori koostatud ettepanekud „[Kutsehariduse riikliku õppekava koostamise kontseptuaalsed alused](#)“. Mooduli õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid on esitatud õpilasest lähtuvalt lävendi tasemel ning piisava üldistusastmega.

Käesolev juhendmaterjal on soovituslik ning mõeldud eeskätt kutseõppeasutuste õpetajatele sotsiaalainete mooduli sisu selgitamiseks ja rakendamise toetamiseks. Võtmepädevuste arendamist toetavate tegevuste kavandamisel palume lisaks antud juhendmaterjalile kasutada ka kutseharidusstandardis esitatud [kutsekeskhariduse õpiväljundeid](#) (lisa 1).

Kasutusjuhend

Teemakogumite näol on pakutud valik näiteid, mis toetavad sotsiaalainete mooduli õpiväljundite saavutamist. Hindamiskriteeriumide all on numbriliselt välja toodud [sotsiaalainete mooduli hindamiskriteeriumid](#) (lisa 2), mida konkreetne teemakogum hõlmab. Hindamisülesannete juures on välja toodud ka iga ülesande lävendi selgitus, mis täpsustab mooduli hindamiskriteeriumide lävendi taset. Käsitletavad teemad on soovitatav teemakogumi hindamise eel läbida. Õppemeetodite all on loetletud näited võimalustest, mis toetavad teema õpetamist. Seos teiste moodulitega annab vihjeid lõimingu kohta.

[Õppemeetodite selgituste](#) juures on lisaks õppemeetodi kirjeldusele esitatud näited, kuidas antud meetodit konkreetse teema juures rakendada või missuguseid küsimusi võiks kasutada õpilaste mõttetevuse innustamiseks. Juhendmaterjali lõpus on teemakogumite kaupa moodulit toetavate [lisamaterjalide](#) loetelu.

Juhendmaterjali koostajad soovivad lisaks lävendi selgituse all välja toodud hindamiskriteeriumidele mooduli lõpphindamiseks õpimappi, kuhu õpilane on kogunud kõikide teemakogumite töölehed ja lisanud eneseanalüüsi, mida ta õppis. Kuna mooduli maht on võrreldes varasemate õppeainete mahuga oluliselt vähenenud, tuleks õpetuses keskenduda õpilaste oskuste kujundamisele ja võtmepädevuste arendamisele. Kõiki valdkonnaga seotud teemasid ei pea käsitlema, oluline on õpiväljundite saavutamine.

Sotsiaalainete mooduli soovituslik õppesisu

I teemakogum MINA JA TERVIS Kehaline kasvatus, inimeseõpetus			
Hindamiskriteeriumid: 1; 3; 4; 23			
Hindamisülesanded	Käsitletavad teemad	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Õpilase elustiili kajastav toitumis- ja treeningpäevik kindla ajaperioodi kohta. 2. Eneseanalüüs „Minu tervisekäitumine“, kus on välja toodud õpilase tervisekäitumise õiged aspektid ja eksimused ning arvamus, kas ja mida peaks oma tervisekäitumises muutma.	1. Kehalise aktiivsuse tähtsus ja mõju inimorganismile. 2. Vigastuste vältimine sportimisel, erinevate spordialade ohutusnõuded. 3. Erinevad treeningud ja teadmised iseseisvalt sportimiseks. 4. Õiged koormused treenimisel. 5. Kooli ja lähikonna sportimisvõimalused. 6. Mitmekülgse arendamine spordis. 7. Harjutused lihaspingete leevendamiseks. 8. Kalorid ja tervislik toitumine. 9. Sõltuvusained ja nendega kaasnevad riskid. 10. Seksuaalkasvatus. 11. Enesehinnang ja vaimne tervis.	1. Aktiivne loeng, arutelu, diskussioon. 2. „Vastusruumi nurk“, tervisespordi teemal. 3. Praktiline situatsioonõpe. 4. Esmaabikapi tutvustamine. 5. Õpilaselt õpilasele õpe ja treenimise juhendamine. 6. Iseseisvate treeningkavade koostamine ja treeningkavade läbitegemine. 7. Praktiliste harjutuste ettenäitamine. 8. Liikumisapp-i tutvustamine. 9. Liikumismängud. 10. Arvamismäng toitumisest „Müüt või tegelikkus“. 11. Rühmatööna pakendi info analüüs (kartulikrõpsud, energiajook, värvilised kommid, kokakoola, kiirnuudlid). 12. Rühmatööna ühe päeva ideaalse menüü koostamine, arvestades toidupüramiidi ja soovituslikke portsjoneid. 13. Paaristöö „Uimasti tarvitamise riski- ja kaitsefaktorid“. 14. Arvamismäng narkootikumidest „Müüt või	1. Aeroobne ja anaeroobne hingamine, südame-veresoonkonna haigused ja nende tekkepõhjused; toitumine ja energia (loodusained - bioloogia). 2. Sport ja doping (loodusained - bioloogia, keemia). 3. Info otsimine treeningpäevikuks, spordialade nimetused, terminite mõistmine (võõrkeel). 4. Tulemuste arvutamine ja võrdlemine sportimisel (matemaatika). 5. Kalorsuse arvutamine (matemaatika). 6. Keskkond ja pakendid (loodusained). 7. Töötervishoid ja tööohutus (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused). 8. Kui palju kulub aastas sigarettidele raha ja mida selle eest saaks? Kui palju kulub töötajal aastas töötunde suitsupausideks? (matemaatika). 9. Meedia tervisekäitumise mõjutajana (keel ja kirjandus).

		tegelikkus . 15. Antireklaam alkoholi tarbimise vähendamiseks . 16. Ajurünnak alkoholi tarbimise riskidest. 17. Rühmatöö „ Pidu sõltuvusaineteta “. 18. Väitlus „ Kanep - legaliseerida või mitte? “ 19. Tubakateemaline viktoriin, hiljem arutelu. 20. Arvamismäng seksuaalkasvatusest „ Müüt või tegelikkus “. 21. „ Tuline tool “. 22. Filmide vaatamine. 23. Näitlike õppevahendite kasutamine. 24. Paaristööna üheöö- ja paarisuhte võrdlus – plussid ja miinused. 25. Rühmatöö „ Mis on õnn? “. 26. „ Oskuste laat “ 27. „ Täida oma tass “	
--	--	--	--

II teemakogum MINA TEISE ÜHISKONNA LIIKMENA - ERINEVAD RIIGID JA ÜHISKONNAKORRALDUSED

Ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, inimgeograafia

[Hindamiskriteeriumid](#): 1; 2; 5; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 15; 16; 17; 18; 20; 21; 22; 23

Hindamisülesanded	Käsitletavat teemat	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Rühmatööna esitlus „ Mina teise ühiskonna liikmena “, kus on läbivalt võrdlus Eestiga, mis on meil hästi, mis võiks võrreldes uuritud riigiga paremini olla koos põhjendustega.	1. Ühiskonna areng ja moderniseerumine, info- ja teadmusühiskonna kujunemine. 2. Ühiskonnaelu reguleerivad normid ja väärtused. 3. Arengumaad ja arenenud riigid. 4. Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. 5. Tänapäeva Eesti	1. Heaoluühiskonna ja arengumaade näidete põhjal erinevate ühiskonnakorralduste võrdlemine. 2. Esitluste kohta arvamuste avaldamine meetodil „ Vastasruumi nurk “ 3. Mäng „ Ringi vahetamine “ (erinevad väited riikide kohta). 4. Eesti ühiskonnakorralduse kaardistamine rühmatööna, tuginedes põhiseadusele ja riigiportaalis eesti.ee Eesti Vabariigi kohta	1. Erinevate riikide loodus ja loodusvarad (loodusained - geograafia). 2. Info otsimine riikide kohta (võõrkeel). 3. Kultuurilised erinevused suhtlemisel (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused).

	ühiskonnakorraldus.	esitatud infole.	
III teemakogum MINU PEREKOND/SUGULASED/TUTTAVAD TAASISEISESVUNUD EESTIS Ajalugu, ühiskonnaõpetus			
<u>Hindamiskriteeriumid</u> : 2; 5; 7			
Hindamisülesanded	Käsitletavat teemasid	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Tabel ühiskonna erinevate nähtuste kohta kindlatel aastatel, kus 3-4 mõõdiku puhul on eraldi välja toodud toimunud muutuste põhjused. 2. Ülevaade õpilase sündimise päeval Eestis toimunud sündmustest ühe ajalehe põhjal.	1. Eluolu nõukogude perioodil, taasiseseisvunud Eestis ja tänasel päeval. 2. Üleminek plaanimajanduselt turumajandusele, omandireform. 3. Eesti Vabariigi põhiseadus ja riigiaparaadi ümberkujundamine. 4. Erakondade teke ja areng ning erisused. 5. Riigikaitse ümberkorraldamine ja liikumine EL-i ja NATO suunas. 6. Muutused sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas.	1. Intervjuu pereliikme, sugulase või tuttavaga. 2. Teabeallikatest andmete otsimine ja üldistuste tegemine. 3. Ühiskonnas toimunud muutuste põhjuste kaardistamine tahvil ühise aruteluna. 4. Taasiseseisvunud Eesti erakondade võrdlus ja info tabelisse kandmine. 5. Ajaleheuudiste uurimine ja seostamine õpilase isikliku elukaarega.	1. Rahareformijärgsete vääringute võrdlus reformieelsetega, inflatsiooni arvutamine (matemaatika). 2. Nõukogude ja Eesti taasiseseisvumisjärgse majanduse olemuse ja toimimise võrdlus tänase päeva majanduskeskkonnaga (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused). 3. IKT vahendite areng ja nende laialdase kasutamise mõju eesti keelele (keel ja kirjandus).
IV teemakogum MINU ÕIGUSED JA KOHUSTUSED Ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus			
<u>Hindamiskriteeriumid</u> : 1; 2; 8; 20; 21; 22; 23			
Hindamisülesanded	Käsitletavat teemasid	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Essee Riigikohtu kaasuskonkursi	1. Perekonna roll ühiskonnas.	1. Juhtumi analüüs Riigikohtu kaasuskonkursil	1. Oma õiguste, kohustuste ja rolli mõtestamine

juhtumi põhjal, kus kõigile kaasuse põhjendustele ning selgitustele on leitud õigusakt ja vastavad paragrahvid. 2. Mõistekaart teemal “Minu õigused ja kohustused”, kus iga rolli (laps, õpilane, Eesti kodanik, tulevane lapsevanem, tulevane töövõtja/tööandja) puhul on välja toodud vähemalt viis õigust ja viis kohustust.	2. Kodu ja perekonnaelu, pereliikmete õigused ja kohustused, vajadused ja väärtused. 3. Õpilase õigused ja kohustused lähtuvalt Eesti Vabariigi õigusaktidest. 4. Tööandja ja töövõtja õigused ja kohustused. 5. Eesti kodaniku õigused ja kohustused. 6. Kodanikuühiskond ja kodanikualgatus. 7. Inimõigused.	pakutud juhtumite põhjal. 2. Näidisprotsessi läbimängimine. 3. Info otsimine Riigi Teatajast. 4. Rühmatöö teemal „Tänapäeva erinevad perekonnavormid“. 5. „Tuline Tool“ 6. Filmide ja dokumentaalsaadete vaatamine, sellele järgnev diskussioon. 7. Ajakirjanduses esitatud päevakajaliste sündmuste analüüs (nt töö- ja peresuhted, hariduspoliitika). 8. Poliitiliste erakondade tutvustus veebikeskkondade valijakompass ja parlamendikompass kaudu. 9. Riigiportaali eesti.ee külastamine ja praktiliste ülesannete lahendamine.	ettevõtlus- ja töökeskkonnas (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused). 2. Meedia ja selle mõjude analüüs (keel ja kirjandus).
---	--	---	--

V teemakogum TEEKOND LÄBI AJA

Ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, inimgeograafia

[Hindamiskriteeriumid](#): 2; 5; 6; 8; 9; 23

Hindamisülesanded	Käsitletavat teemad	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Rühmatööna lauamäng, risttabel, näitus, etendus vms Eesti ajaloo kohta, mis hõlmab perioodi muinasajast tänapäevani ja kus on välja toodud Eesti ajaloo pöördepunktid. 2. Õpilase individuaalne logiraamat või blogi (soovitavalt elektrooniline), rühmatöö tegevuste kohta, millest	1. Ajaloo periodiseerimine. 2. Ajalooallikad ja allikakriitika. 3. Arheoloogia ja ajalooteadus. 4. Kultuuripärandi väärtustamine. 5. Eesti mäluasutused ja seal leiduvad ajalooallikad. 6. Muinasaeg Eestis. 7. Keskaeg Eestis. 8. Sõdade periood (Liivi sõda,	1. Eesti ajaloo ajatelje koostamine ja oluliste sündmuste määratlemine läbi diskussiooni. 2. Praktiline harjutus info otsimiseks ja erinevate infoallikate tutvustamine (nt ajaleht, ajaloo andmebaasid). 3. Teaduslike või populaarteaduslike käsitluste lugemine. 4. Arutelu kultuuripärandi ja kultuurimälestiste väärtustamise vajalikkusest.	1. Ajalooliste mõõtude ümberarvutamine tänapäevasteks (matemaatika). 2. Info otsimine Eesti sündmuste võrdlemiseks maailma ajalooga (võõrkeel). 3. Kunsti- ja muusikaajaloo tähtsündmuste ja –teoste asetamine õigesse ajaloolisse konteksti (kunstained). 4. Kirjanduslike tegelaste ja sündmuste asetamine õigesse ajaloolisse konteksti (keel

nähtub tema panus projekti valmimisse nii individuaalselt kui ka grupi liikmena.	Põhjasõda, sõjad Euroopas ja nende mõju siinsetele aladele). 9. Eesti erinevate riikide võimu all (Poola, Rootsi, Venemaa). 10. Eesti Vabariigi väljakuulutamise ja omariikluse areng. 11. II maailmasõda ja eestlaste erinevad saatused. 12. Nõukogude okupatsioon. 13. Taasiseseisvumine.	5. Kodukoha ja kooli lähipiirkonna kultuurimälestiste otsimine ja tundmaõppimine kultuurimälestiste riikliku registri andmebaasi abil. 6. Seoste loomine maailma ajalooga läbi etteantud sündmuste („ Kuidas on seotud? “ nuputamisiülesanded) 7. Filmide ja dokumentaalsaadete vaatamine/kuulamine. 8. Intervjuu läbiviimine või mälestuste kogumine. 9. Mälestuse ja päevikute lugemine. 10. Muuseumi- või arhiivikülastus, virtuaalne avastusretk Eesti mäluasutuste varasalvedes . 11. Retk mõisa . 12. Virgutusharjutus „ Orienteeru ajaloos “. 13. Ajalooliste sündmuste lavastamine.	ja kirjandus). 5. Erinevate ajastute eestikeelsete tekstide lugemine ja keele võrdlus (keel ja kirjandus). 6. Teadus- ja tehnoloogiasaavutuste mõju ühiskonna arengule (loodusained).
--	--	--	---

VI teemakogum MAJANDUS JA RAHVASTIK
Ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimgeograafia

Hindamiskriteeriumid: 15, 16; 17; 18

Hindamisülesanded	Käsitletavat teemasid	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Rühmatööna graafikud Eesti ja ühe Euroopa riigi rahvastikuprotsesside kohta, kus kajastub Eesti ja valitud riigi rahvastiku muutuse trendide võrdlus viimase saja aasta jooksul ning järgmise kolmekümne aasta perspektiivis. 2. Kiri ministrile ettepanekutega rahvastikupoliitika ja majandusprotsesside muutmiseks	1. Globaliseerumise mõju majandusele. 2. Erinevate riikide rahvastiku- ja majandustrendid. 3. Eesti ja Euroopa rahvastiku muutumine ajas ja selle põhjused. 4. Immigratsioon. 5. Tööturg, tööhõive ja tööränne. 6. Ühiskonna jätkusuutlikkus.	1. Eesti Statistika andmebaasi rahvastiku andmete uurimine. 2. Diskussioon või väitlus teemal „Mida teha, kui rahvastik vananeb?“ 3. Ajakirjanduses esitatud päevakajaliste sündmuste analüüs (nt immigrantide teema). 4. Arutelu, kuidas mõjutab Eesti majandust, kui välismaa investorid ostavad meie firmad („ Mesikäpa juhtum “). 5. Kokkuvõtte koostamine mõnel konkreetsel	1. Graafikute koostamine arvandmete alusel (matemaatika). 2. Majandusnäitajate statistiline analüüs (matemaatika). 3. Info otsimine riikide kohta (võõrkeel). 4. Info otsimine töövõimaluste kohta välismaal (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused, võõrkeel). 5. Erinevate riikide majanduse olemuse ja majanduskeskkonna toimimise võrdlus

ühiskonnas tulenevalt rahvastiku muutumise tendidest.		teemal erinevates majandusajalehtedes ja -ajakirjades ilmunud artiklite põhjal. 6. Erinevate riikide <i>BigMac</i> -i indeksi võrdlus. 7. Mõne suurfirma ajaloo uurimine (nt <i>Coca-Cola</i>) - kuidas tootmist alustati ja kuhu on valdkond tänapäeval laienenud, mida see tööhõive ja majanduse arengu mõttes kaasa on toonud?	Eestiga (karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused). 6. Meedia ja selle mõjude analüüs (keel ja kirjandus). 7. Teadus- ja tehnoloogiasaavutuste mõju rahvastikule ja majandusele (loodusained).
---	--	--	---

VII teemakogum RIIGIKAITSE

Riigikaitse, kehaline kasvatus, ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus

Hindamiskriteeriumid: 1; 3; 4; 6; 7; 9; 11; 12; 13; 14; 19

Hindamisülesanded	Käsitletavat teemad	Õppemeetodid	Seos teiste moodulitega
1. Eneseanalüüs „Minu roll riigikaitstes“, kus on koos põhjendustega välja toodud õpilase võimalused ja kohustused seoses riigikaitsega hetkel ja tulevikus.	1. Vabadussõda, I maailmasõda, II maailmasõda. 2. Riigikaitse taastamine Eestis taasiseseisvumise järel. 3. ÜRO, NATO, ja EL asutamine ja funktsioonid tänapäeval. 4. Eesti riigikaitse struktuur ja juhtimine. 5. Kaitsejõud. 6. Ajateenistus ja reservvägi. 7. Riigikaitse strateegia ülesehitus ja ressursid. 8. Julgeolekuriskid ja hädaolukorrad. 9. Kriiside tekkimine, sõja ja mässu erinevused. 10. Esmaabi.	1. Kaitseressursside Ameti esindaja loeng. 2. Kaitsepolitse või naiskodukaitsja loeng. 3. Kaitseväge väeosa külastus. 4. Väeüksuste nimede otsimine segipaisatud sõnade hulgast. 5. Situatsioonõpe/praktilised harjutused (kiirabi väljakutsumine, sidumine). 6. Kehaliste võimete testi sooritamine vastavalt kaitseväge füüsilise ettevalmistuse nõuetele ja hindamise korrale . 7. Ajateenistuse läbinud sõprade/sugulaste/tuttavate küsitlemine ja saadud informatsiooni jagamine kaasõpilastele, sh võimalusel võrdlus nõukogude perioodiga. 8. Kaitseväge üksuste embleemide äraarvamismäng. 9. „Siksak“ - NATO, ÜRO ja EL. 10. Muuseumikülastus (Eesti Sõjamuuseum , KVÜÖA muuseum , Okupatsioonide muuseum). 11. Filmide ja dokumentaalsaadete vaatamine.	1. Keskkonnakaitse (loodusained). 2. Militaarsed võõrsõnad (keel ja kirjandus). 3. Auastrmed võõrkeeles (võõrkeel) 4. Relvade laskekaugus (loodusained - füüsika). 5. Rivilaulud (kunstained). 6. Lõhkeained ja massihävitusrelvad (loodusained - keemia), bioloogilised relvad (loodusained - bioloogia). 7. Ballistika (loodusained - füüsika).

		12. Rollimäng „ Toolil neli jalga “. 13. Praktiline relva tundmaõppimine ja rivi harjutused. 14. Ajurünnak „ Lahenda hädaolukord “. 15. Mõne konkreetse kriisi analüüs ajakirjanduse põhjal. 16. Välismissioonil käinud inimese loeng.	
Lisaks võib läbi viia vastavalt kavale riigikaitselaagri. Lisainformatsioon Kaitseministeerium ja Riigikaitse Rügement			

Õppemeetodite selgitused

Vastusruumi nurk „Tervisesport“

Küsimusele on antud kolm valikvastust, lisaks võib valida neljanda – vaba vastuse. Õpperuumi iga nurga jaoks on määratud üks valikvastus, üks nurk on vabade vastuste jaoks, mis erinevad õpetaja poolt pakutud valikvastustest. Õpetaja loeb ette küsimuse ja teatab, milline ruumi nurk on mingi vastuse jaoks määratud. Kõigil osalejatel palutakse enne nurga valimist vaikselt vastuste üle järele mõelda. Kui keegi läheb kohe valitud nurka, tekib oht, et teised lihtsalt järgivad teda ja valivad sama vastuse mõtlemata, miks nad sellise valiku teevad. Kui kõik on nurkadesse kogunenud, paluge tekkinud rühmadel arutleda, miks nad just sellise valiku tegid. Iga rühm valib esindaja, kes selgitab kogu klassile nurga valikut. Kui õpilased muudavad oma seisukohti, võivad nad ka nurki vahetada. Paluge, et osalejad mõtleksid ja teeksid oma otsuse iseseisvalt.

Mis on tervisespordi juures kõige olulisem?

- Nurk A. Kõige olulisem on parandada vastupidavust.
- Nurk B. Kõige olulisem on säilitada ja parandada tervislikku seisundit.
- Nurk C. Kõige olulisem on toast välja saada.
- Nurk D. Teistsugused vastused.

Aktiivne loeng, arutelu, diskussioon

Kehalise kasvatuse tundides on hea kasutada aktiivse loengu meetodit, kus õpetaja kaasab õpilasi vestlusesse, selgitades erinevaid tehnikaid (nt kaugushüpe), võistlusmäärustikku (nt võrkpall) jne. Õpilased saavad väljendada oma mõtteid etteantud teemadel ning omandada arutluse käigus uusi teadmisi.

Õpetaja näitab tunnis ette erinevaid virgutusharjutusi ja algatab arutelu nende vajalikkusest. Miks on sundasendi puhul oluline ennast virgutada?

Tunni lõpus, kui õpilased teevad venitusharjutusi, tõstatab õpetaja küsimuse: „Mida peab tegema kindlasti peale füüsilist koormust? Miks see on oluline?“ Õpilastel on võimalik esitada oma seniseid teadmisi ja kogemusi ning õpetaja saab täiendada ja suunata õpilaste mõtteid (miks on vaja teha venitusharjutusi).

Situatsioonõpe

Õpetaja loob näitliku kriisilukorra, nt üks õpilastest minestab harjutusi sooritades. Õpetaja jälgib õpilaste käitumist ja reageerimist olukorrale, vajadusel suunab ja juhendab õpilasi. Õpetaja võib eelnevalt päästeameti ennetuskeskusega kokku leppida, et õpilased teevad situatsioonõppe raames hädaabikõne.

Olukorra lahendus:

1. Säilita rahu.
2. Päästmine – esmalt taga nende ohutus, kelle elu ei ole ohus, siis anna esmaabi, ära sea ohtu iseenda elu ja tervist.
3. Otsi abi ja teavita – teavita kooli medõde, direktorit või teisi ametiisikuid, vajadusel päästekomandot (tel 112). Olukorda hinnates tuleb otsustada, kas on tarvis esmalt teavitada meditsiiniõde või päästekomandot (tel 112).

4. Suhtle kannatanuga – selgita ja rahusta.

Järgneb analüüs, kus arutatakse läbi kõigi juhtumis osalenute tegevus.

„Orienteeru ajaloos“

Kehalise kasvatuse või ajaloo tunnis peavad õpilased läbima etteantud punktid, kus asuvad ajaloolised monumendid, mälestusmärgid, hooned, tuntud isikutega seotud kohad jne. Ajaloolisest objektist tuleb teha foto ja näidata õpetajale, tehtud fotodest koostada seejärel uurimustöö ja esitada ajaloo õpetajale.

„Tuline tool“

Paigutage toolid ringi ja paluge õpilastel istuda. Õpetaja loeb ette lause, mis seostub käsitletava teemaga. Õpilased, kes väitega nõustuvad, vahetavad istekohti. Need, kes ei nõustu, jäävad oma kohale. Õpilastel palutakse selgitada oma arvamust kõrval olevale klassikaaslasele või kogu rühmale. Seejärel loeb õpetaja ette järgmise väite, järgneb sama tegevus.

Tunni teema „Narkootilised ained ja nende mõju organismile“

- Sõltuvusainetega kaasnevad riskid.
- Amfetamiini on soovitatav tarvitada eksamiteks ette valmistumisel nende paremaks sooritamiseks.

Tunni teemad „Kodu ja perekonnaelu, pereliikmete vajadused ja väärtused“ või „Perekonna roll ühiskonnas“

- Lapse sünniga ei kaasne minu elus muutusi.
- Kõikidel pereliikmetel on perekonnas oma roll.
- Perekond on väike mudel ühiskonnast.
- Lapse kasvatamisel on kõige raskem pere- ja tööelu ühildamine.
- Koristamine ja toidutegemine on eelkõige naise töö.
- Haige lapsega võivad koju jääda mõlemad lapsevanemad.

„Ringi vahetamine“

Rühm või klass moodustab kaks ringi – välise ja sisemise ringi. Ringid hakkavad liikuma vastassuundades. Õpetaja loeb ette väite. Kui õpilane väitega nõustub, vahetab ta ringi ning hakkab ühtlasi vastassuunas liikuma. Kui õpilane väitega ei nõustu, jääb ta samasse ringi ja jätkab liikumist samas suunas.

Harjutusülesanne „Erinevad riigid“:

- suurimad naftavarud asuvad Saudi-Araabias;
- Eesti rahvastiku keskmine tihedus on võrreldes Rootsi väiksem;
- suurem osa Ukraina elanikest on õigeusklikud.

Enne iga uut väidet annab õpetaja eelmisele väitele õige vastuse.

„Oskuste laat“

Õpilased panevad iseseisvalt kirja umbes 20 oskust, mida nad enda arvates hästi oskavad. Seejärel valib igaüks välja need oskused, mis tekitavad positiivseid emotsioone ning millega on võimalik ühtlasi raha teenida. Igaüks paneb ühe oma oskuse müüki. Seejärel valivad õpilased pakutud oskuste seast just need, mida endalegi tahaks, mille nad oleks nõus „ostma“. Lõpetuseks võivad õpilased kirja panna, mida nad peaksid soovitud oskuste saavutamiseks tegema ja mida nad on teinud, et need oskused saavutada?

“Täida oma tass”

Selle meetodiga võib lõpetada tunni. Igaüks paneb kirja need tegevused/asjad, mis talle kõige rohkem rõõmu ning positiivseid emotsioone annavad (nt jalgpall, raamatute lugemine, sõpradega koosolemine jne). Selgitada, et igaüks võiks leida aega oma meelistegevusteks – see annab jõudu hiljem raskete aegade üleelamiseks.

“Mis on õnn?”

Õpilased valivad õpetaja antud sõnade hulgast viis sõna, mis nende arvates seostuvad õnnega (sealjuures võib pakkuda ka omapoolseid sõnu). Oma valikut tuleb põhjendada. Edasi võib arendada diskussiooni või esitada uue küsimuse, nt mida peaks tegema valitud sõnade saavutamiseks? Sõnade näited: armastus, rahu, internet, nutitelefon, tahvelarvuti, auto, maja, korter, sigaretid, karjäär, pere, lapsed, mees, seks, naine jne.

“Uimasti tarvitamise riski- ja kaitsefaktorid”

Õpetaja annab valiku erinevatest teguritest, ühed neist suure tõenäosusega soodustavad uimasti tarvitamist, teised vastupidi hoiavad selle eest. Õpilased valivad 3-5 tegurit, mis suure tõenäosusega viivad uimastite tarbimiseni (põhjendavad oma arvamust), seejärel tegurid, mis hoiavad ära tarvitama hakkamise. Oluline on suunata õpilasi mõtlema ja arutlema. Vahepeal võib näidata filmi “Mõtteaine” või “Nime poolest võitja”. Võib küsida, miks filmi peategelased hakkasid uimasteid tarvitama? Kas oleks saanud seda ära hoida?

Mõned näited riski- ja kaitsefaktoritest: vanemate lahusus, õpiprobleemid koolis, ühiskonna elukorralduse muutumine, madal enesehinnang, head sotsiaalsed oskused (nt oskus öelda „EI”), meedia mõjutused, normaalne (adekvaatne) enesehinnang, pereliikmete tõsine huvi üksteise tegemiste vastu, edukus koolis, head vabaaja veetmise võimalused, raske majanduslik olukord, religioossed mõjutused, karmimad karistused uimasti tarvitamise ja omamise eest, uimastite kättesaadavus jne.

Arvamismäng “Müüt või tegelikkus” – narkootikumide tarvitamine

Õpilased arutlevad paaris- või rühmatööna õpetaja esitatud väidete õigsuse üle, põhjendavad oma arvamust. Võib kasutada ka meetodit [“Tuline tool”](#).

Mõned näited väidetest:

- amfetamiini on soovitatav tarvitada eksamiteks ette valmistumisel nende paremaks sooritamiseks;
- kanepi suitsetamine on ohutu, sest see on looduslik;
- kanepi suitsetamine suurendab loomungulisust;
- Ecstasy tablettide (“kommide”) tarvitamine pidudel on süütu tegevus;
- võõrastelt pidudel joogi vastu võtmine on riskantne, kuna jook võib sisaldada GHB-d (korgijooki);
- paljud kuulsad heliloojad, kunstnikud, muusikud on tarvitanud või tarvitavad narkootikume;

- sõbra soovitatud diilerit võib usaldada;
- see, kuidas sõltuvusained Sulle mõjuvad, sõltub mitmetest teguritest;
- diiler näeb välja nagu pätt.

Arvamismäng “Müüt või tegelikkus” – toitumine

Õpilased arutlevad paaris- või rühmatööna õpetaja esitatud väidete õigsuse üle, põhjendavad oma arvamust. Võib kasutada ka meetodit [“Tuline tool”](#).

Mõned näited väidetest:

- hommikusöök on üks olulisemaid toidukordi;
- hommikusöögiks piisab ühest energiajoozist;
- energiajook annab rohkem energiat kui kartulikrõpsud;
- põhitoitainetest peaksime kõige rohkem tarbima süsivesikuid, sealjuures just hommikusöök peaks sisaldama märkimisväärses koguses süsivesikuid;
- kui me sööme mitmekesiselt, siis lisaviamiine terve inimene apteegist ostma ei pea;
- soolaga liialdamine võib päriliku eelsoodumuse korral kaasa tuua tõsise terviseprobleemi;
- oluline on süüa päevas viis peotäit puu- ja köögivilju;
- ühtegi toidukorda pole soovitatav vahele jätta;
- valgupreparaatide manustamine terviseprobleeme kaasa ei too;
- soovitatav on poest osta toiduaineid, kus rasvasisaldus on null protsenti;
- keedusoola sisaldust on võimalik oma menüüs vähendada;
- me peame toiduga kindlasti saama ka kiudaineid.

Väitlus “Kanep - kas Eestis legaliseerida või mitte?”

Väitlusele eelneb õpilaste iseseisev töö. Klassi võib jagada pooleks, ühed otsivad informatsiooni kanepi positiivsete omaduste (kasutamine meditsiinis jne), teised kanepi riskide (mõju liiklusele, noortele, tervisele jne) kohta.

Tunni käik.

1. Õpetajapoolne sissejuhatus.
2. Anonüümne küsitlus: “Kes pooldab Eestis kanepi legaliseerimist?” (vastusevariandid: jah/ei/erapooletu).
3. Väitlemine (üks ja üks või kaks ja kaks - väitlejate valik toimus juba varem või samas tunnis loosi teel), mõlema seisukoha esindajad selgitavad 3 minuti jooksul, miks nad pooldavad üht või teist seisukohta. Seejärel toimub argumenteeritud väitlus. Väitluse lõpus võivad grupikaaslased ja õpetaja mõlemale poolele küsimusi esitada.
4. Väitluse lõpus teevad mõlemad väitlejad oma seisukohast ühelauselise kokkuvõtte.
5. Õpetaja korraldab uue anonüümse küsitluse, varem esitatud küsimusega. Eesmärk on selgitada, kas väitlejad suutsid oma väidetega grupikaaslaste seisukohti mõjutada.
6. Õpetaja esitab tunnist kokkuvõtte ja oma seisukoha. Õpetaja võib tunni lõpus esitada aruteluks järgmised küsimused: kui kanep legaliseeritaks, annaks see noortele signaali, et kanep

on ohutu. Kas ikka on täiesti ohutu? Kas oleme alati oma otsustes vabad? Kas meid ei mõjuta eelnevad kogemused, reklaamid, sõbrad? Alkohol ja tubakas on legaalsed, kui lisada nimistusse kanep, kas ei või tekkida ühiskonnale lisaprobleeme?

Antireklaam rollimänguna alkoholi tarbimise vähendamiseks.

Antireklaami paremaks õnnestumiseks võib eelnevalt läbi viia ajurünnaku teemal "Millega inimene riskib, kui ta liialdab alkoholi tarvitamisega". Pakutud mõtted kirjutada tahvile. Enne rollimängu ettevalmistamist võib analüüsida ka üht/kaht alkoholi reklaami (esitada küsimus: „Missugust informatsiooni alkohoolse joogi kohta edastab näidatud alkoholireklaam vaatajale, alaealisele?“), seejärel paluda õpilastel rühmatööna välja mõelda 2-minutiline alkoholivastane antireklaami stsenaarium ja see klassikaaslastele ette mängida. Antireklaam peab kutsuma inimesi mõistlikule tarbimisele või alkoholist üldse loobuma.

Rühmatöö „Pidu sõltuvusaineteta“

Õpilaste ülesandeks on kirja panna võimsa ja kaasahaarava peo tegevusplaan. Peo korraldamisel seatakse tingimuseks, et ei tohi tarvitada sõltuvusaineid (keelatud on nii legaalsed kui ka illegaalsed sõltuvusained). Pidul on mõeldud noorte enda vanusegrupile.

Ette võiks anda järgmised küsimused:

- Kus selline pidu peaks toimuma?
- Milliseid suupisteid ja jooke Te seal peol pakuksite?
- Missuguseid tegevusi/seltskonnamänge Te rahva lõbustamiseks läbi viite?
- Mida veel saaks kasutada meeldivama/rõõmsama meeleolu loomiseks?

Rühmatöö käigus peaks jõudma järeldusele, et peo teeb peoks sellel viibiv seltskond, mitte alkohol ja teised sõltuvusained. Mõnikord võib alkoholi tarbimine hoopis peo ära rikkuda.

Arvamismäng „Müüt või tegelikkus“ – seksuaalkasvatus

Õpilased arutlevad paaris- või rühmatööna õpetaja esitatud väidete õigsuse üle, põhjendavad oma arvamust. Võib kasutada ka meetodit "Tuline tool".

Mõned näited väidetest:

- kui esimene vahekord ei vasta ootustele, näitab see, et oled "äpu";
- seksuaalne rahulolu sõltub peenise suurusest;
- eneserahuldajad on kiiksuga;
- head seksi ja häid seksuaalpartnereid saavad ainult ideaalse keha ja välisusega inimesed;
- kui tüdruk ütleb „EI“, siis tegelikult mõtleb „A“;
- menstruatsiooni ajal seksides rasedaks ei jää;
- soovimatu raseduse eest vastutab eelkõige naine;
- katkestatud suguühe on tõhus meetod rasedusest hoidumiseks;
- esimest korda seksides rasedaks ei jää;

- kondoomiga seksimine on mõttetu;
- suguhaiguste vältimiseks saab väga palju ise ära teha;
- kui tüdruk ostab kondoomi, siis see näitab, et ta on "lõdva püksikummiga";
- kui Sul avastatakse suguhaigus, peaksid teavitama ka oma seksuaalpartnerit;
- HIV levib ainult narkomaanide ja prostituutide seas.

Esitlus „Mina teise ühiskonna liikmena”

Klass jagatakse rühmadeks ja iga rühm valib ühe riigi. Ettekanneteks valitud riigid peaksid olema erineva majandustaseme, kultuuritausta, aga ka nt erinevad loodustingimuste poolest.

Ettekandeks soovituslikud riikide grupid:

- Norra, Šveits, Singapur, Jaapan;
- USA, Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa;
- Taani, Soome, Rootsi;
- Hiina, Brasiilia, India, Venemaa;
- Saudi-Araabia, Araabia Ühendemiraadid, Kuveit;
- Leedu, Läti, Poola;
- Iraan, Iraak, Maroko, Egiptus;
- Bangladesh, Laos, Kambodža;
- Kongo, Kesk-Aafrika Vabariik, Nigeeria.

Ettekanded vormistada *PowerPoint*-is, plakatina vm esitlust võimaldaval viisil ja ettekanda selleks ettenähtud tunnis.

Ettekande koostamist suunavad ja toetavad küsimused:

- Mitu *Big-Mac*-i saab antud riigis keskmise palga eest osta?
- Missugune on domineeriv perekonnamudel? Kuidas peetakse pulmi? Mis põhimõttel kasvatatakse lapsi?
- Missugune religioon on valdav?
- Missuguses kliimavöötmes asub uuritud riik? Milline on aasta keskmine temperatuur? On seal maavärinaid, vulkaane, torme?
- Missuguseid põllukultuure on võimalik kasvatada?
- Kas leidub hinnatuid maavarasid? Milliseid?
- Kuivõrd on arstiabi inimestele kättesaadav?
- Kuidas on korraldatud haridussüsteem?
- Missugust tööd võib uuritud riigis leida, kui suur on tööpuudus?
- Missugused on minu õigused ja kohustused kodanikuna uuritud riigis?

Vastusruumi nurk „Mina teise ühiskonna liikmena“

Meetodit võiks rakendada pärast „Mina teise ühiskonna liikmena“ esitlusi. Sõltuvalt ajalistest võimalustest võib kasutada esitluses käsitletud alateemasid, (nt missuguse riigi domineeriv perekonnamudel meeldib Sulle kõige rohkem või missuguse riigi hinna ja palga suhe on Sinu arvates kõige mõistlikum?) või esitada üks, kokkuvõttev küsimus: „Millises analüüsitud riigis sooviksid elada Sina?“ Küsimusele on antud kolm valikvastust, lisaks võib valida neljanda – vaba vastuse. Õpperuumi iga nurga jaoks on määratud üks valikvastus, üks nurk on vabade vastuste jaoks, mis erinevad õpetaja poolt pakutud valikvastustest. Õpetaja loeb ette küsimuse ja teatab, milline ruumi nurk on mingi vastuse jaoks määratud. Kõigil osalejatel palutakse enne nurga valimist vaikselt vastuste üle järele mõelda. Kui keegi läheb kohe valitud nurka, tekib oht, et teised lihtsalt järgivad teda ja valivad sama vastuse mõtlemata, miks nad sellise valiku teevad. Kui kõik on nurkadesse kogunenud, paluge tekkinud rühmadel arutleda, miks nad just sellise valiku tegid. Iga rühm valib esindaja, kes selgitab kogu klassile nurga valikut. Kui õpilased muudavad oma seisukohti, võivad nad ka nurki vahetada. Paluge, et osalejad mõtleksid ja teeksid oma otsuse iseseisvalt.

Millises analüüsitud riigis sooviksid elada Sina?

- Nurk A. USA
- Nurk B. Bangladesh
- Nurk C. Iraan
- Nurk D. Venemaa
- Klassi keskel Eesti

Tabel Eesti ühiskonnas toimunud muutuste kohta

Tabeli täitmine ja informatsiooni kogumine Eesti ühiskonna erinevate valdkondade kohta kindlatel aastatel. Õpilased kannavad tabelisse märksõnadega info, mis nad antud aastate kohta teada said. Andmete kogumiseks võib kasutada nii intervjuu vormi kui ka andmete otsimist erinevatest teabeallikatest. Kui rühm koosneb õpilastest, kellel pole võimalik intervjuueeritavaid leida, võib õpetaja ise kombineerida vastavate allikate paki, mille alusel leiavad õpilased lihtsalt andmed ning kannavad tabelisse. Õpetaja peaks valikute tegemisel lähtuma aspektist, et kõik valdkonnad (kultuur, õigusruum, majandus) oleksid kaetud. Kui tabelisse jäävad lüngad, täidetakse need ühiselt tunnis. Tabel peaks näitama, kui kiirelt toimus taasiseseisvumise järel Eestis ühiskonna erinevate valdkondade areng, tuues ühtlasi välja võrdluse nõukogude perioodiga. Käsitletavad teemad võib klassiga kokku leppida, kõiki ei pea kasutama. Õpilastele tuleb öelda, et nad kuulaksid ja küsiks intervjuueerides ka põhjuseid, miks nii oli või miks muutused toimusid. Tabeli täitmiseks võib andmeid koguda ka ühiselt. Tabeli täitmiseks leiad [siit](#).

Juhtumi analüüs

Kaasust tuleb lahendada nagu kohtus, esitades esmalt mõlema poole argumendid, sõnastades need kas kohtukõnena, kirjaliku nõudena või mõnel muul viisil ning seejärel esitada kohtuniku otsus ja argumentatsioon. Seega peab kaasuse lahendusel olema kolm struktuuriosa: ühe poole argumendid, teise poole argumendid ja kohtuniku otsus. vt [Riigikohtu konkursi viimased kaasused](#), [Riigikohtu viimase konkursi kogumik](#).

Näidisprotsess

Enne näidisprotsessi õpilastele tutvumiseks [brošüür „Kohtud töötavad Inimeste ja riigi heaks“](#); brošüür „Riigikohus“ ja [Näidisprotsessi juhend](#)

Ajatelg

Klass jagada kolmeks rühmaks, iga rühm saab paberi, millele on joonistatud täitmata ajatelg koos sajandi alguse ja lõpuga. Igale rühmale jagatakse erinev sajand, (nt 1500–1600, 1600–1700, 1700–1800). Lisaks saab iga rühm paki 30 sedeliga, millel on 30 erinevat sündmust, igast sajandist 10. Kõikidel rühmadel on ühesugused sündmused, sedelite värv on erinev.

1. Valida välja antud sajandisse sobilikud kümme ajaloosündmust, asetada need suvaliselt ajateljele, ülejäänud sedelid jätta eraldi lauale. Abivahendeid kasutada ei või.
2. Rühmad vahetavad kellaosuti liikumise suunas kohad.
3. Uus rühm korrigeerib eelmise rühma poolt väljavalitud ajaloosündmused, eemaldab valed ja asendab uutega, abivahendite kasutamine lubatud. Mitu õiget sündmust leiti?
4. Rühmad vahetavad taas kellaosuti liikumise suunas kohad.
5. Paigutada eelmise rühma poolt korrigeeritud sündmused ajateljel kronoloogilisse järjekorda, märkida ajateljele aastaarvud. Kui eelmine rühm ei suutnud kõiki korrektseid sedeleid välja valida, lisandub ka see töö.

Virtuaalne avastusretk Eesti mäluasutuste varasalvedes

Õpilastele tutvustatakse Eesti mäluasutuste kodulehekülgi ja andmebaase ning sealseid otsinguvõimalusi. Vihjeid leiad õppetükist [„Muusikaloo allikad Eesti mäluasutustes“](#).

Seejärel täidavad õpilased iseseisvalt otsinguid kasutades töölehe. Näide töölehe ülesannetest:

1. Vali üks oma erialaga seotud märksõna.
2. Selgita, missugust informatsiooni leidsid valitud märksõnaga otsingu tulemusena erinevates Eesti mäluasutustes. Kasuta võimalikult palju otsinguvõimalusi erinevates andmebaasides.
3. Süstematiseeri leitud andmed põhimõttel:
 - kasutatud andmebaas;
 - leitud allika kirjeldus;
 - kuidas ja kus leitud allikaga tutvuda saab?
4. Missugust uut informatsiooni Sa oma eriala ajaloo kohta teada said?
5. Mis aastast pärineb vanim otsingu tulemusel leitud allikas? Millega on tegemist?
6. Vali üks allikas, millega sooviksid lähemalt tutvuda. Põhjenda oma valikut.

Kuidas on seotud?

- Trükikunsti leiutamine ja piibli laialdane levik?
- Reformatsioon ja vaha kasutamise vähenemine kirikutes?
- Talude päriseksostmine, linahinna tõus ja USA kodusõda?
- Aurumasina leiutamine ja linnastumine?

„Mesikäpa juhtum“

Märksõnad - kaubamärgi päritolu, ribakoodilt päritolu lugemine, tegelik tootmiskoht informeerivad konkreetse firma ajaloost, kus on registreeritud peakontor ja kus tegelikult kaupu toodetakse.

Õpilased saavad teha uurimistöö suure ja tuntud firma ajaloo kohta (nt Procter and Gamble, Coca-Cola, Nestle, Orkla/Kalev, Valio, IKEA) ning seejärel õppida ribakoodide lugemist – eelkõige päritoluriiki (sidusus matemaatikaga – ribakoodi viimase kontrollnumbri arvutamine). Lisaks on päritolu kirjas ka toote pakendil. Allikad: [International Article Number \(EAN\); List of GS1 country codes](#)

Järgmise tuleks võrrelda konkreetsete toodete tootjate kohta tehtud uurimistööde ribakoodide uurimistööde tulemustega. Kas „Mesikäpa“ küpsis on hoolimata „Kalevi“ kaubamärgist Eesti küpsis?

„Siksak“ - NATO, ÜRO ja EL

Klass jagatakse kolmeks rühmaks, igas rühmas on kolm liiget. Iga rühm saab informatsiooni ühe organisatsiooni kohta (NATO; ÜRO EL), kusjuures iga rühma liikme info on erinev (nt asutamine, funktsioonid, Eesti roll organisatsioonis). Samalaadset infot lugenud õpilased eri rühmadest koondatakse ekspertrühmadesse. Ekspertrühmades õpetab iga õpilane oma osa kaasõpilastele nii, et kuulajad oleks valmis seda hiljem oma kodurühmas selgitama. Järjest kuulatakse ära kõikide informatsioon. Kui ekspertrühmad on oma töö lõpetanud, lähevad õpilased tagasi oma kodurühmadesse ja õpetavad kordamööda üksteist st jagavad infot selle kohta, mida nad lisaks oma infole ekspertrühmas teiste organisatsioonide kohta kuulsid. Kõik liikmed peavad saama ülevaate tervikust, st ülevaate kõikide organisatsioonide asutamisest, funktsioonidest ja Eesti rollist organisatsioonis. Õpilased võivad märkida üles oma küsimused ja kahtlused. Kui eksperdid ei suuda neile vastata, kogunevad ekspertrühmad uuesti. Vajadusel kasutatakse õpetaja abi. Lõpptulemina peab iga kodurühmas valmima plakat või esitlus, kus on kogu informatsioon nii NATO, ÜRO kui EL-i kohta.

„Toolil neli jalga“

Mäng näitlikustab riigikaitse toimimist. Üks õpilane kutsutakse klassi ette ja pannakse toolile istuma ning ta kehastab riigikaitset. Klassi käest küsitakse, mida on riigikaitseks vaja. Eeldatav vastus (õpetaja vajadusel suunab õpilasi) on elukutselised sõjaväelased, vabatahtlikud, reservväelased ja liitlased. Igat valdkonda tuleb kehastama õigesti vastanud või tema osutatud õpilane, kes tuleb tooli juurde. Neli õpilast tõstavad tooli koos riigikaitset kehastava õpilasega üles, mis peaks näitlikustama meie riigikaitse alustalasid – riigikaitse 4 jalga. Järgnevalt tehakse test, mis juhtuks, kui me loobuksime näiteks liitlastest (NATO). Õpilane, kes kehastas liitlast, läheb oma kohale tagasi, ülejäänud kolm jäävad tooli edasi hoidma. Õpilastega saab arutada kas riigikaitse ülalhoidmine läks nüüd kergemaks või raskemaks. Sama teha ka järgmiste jalgadega, kuni riigikaitse kokku kukub. Jalgade eemaldamise järjekord ei ole oluline, riigikaitset peaks kehastama kergem õpilane ja tütarlaste puhul võiks valida pükse kandva õpilase. Tooli jalgu võiksid kehastada tugevamad poisid.

„Lahenda hädaolukord“

Õpilased täidavad Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni liikmete rolli, kelle ülesandeks on leida lahendused erinevatele kriisiolukordadele ning koostada tegevuskava.

- Gaasi- ja naftahinnad maailmaturul tõusevad 200%.
- Põgenike voog üle Eesti piiri suureneb järsult.
- Merevee tase Läänemeres tõuseb 5 meetrit.
- Eesti suurimast piimatööstusest leitakse piimast üliohtlikku mürki melamiini.
- Tallinna trollis õhib ennast enesetaputerrorist.
- Peale Soome lahel jää sulamist tuleb välja kilomeetrite pikkuseid meremiini ahelikke, mis takistavad laevaliiklust kogu lahe ulatuses.
- Tehnilistel põhjustel lähevad täielikult rivist välja Narva elektrijaamad.

- Sosnovõi Bori tuumaelektrijaamast lekib keskkonda suures koguses radioaktiivset saastet.
- Eesti Panga serverites olev info hävib.
- Kaaperdatakse Tallinn-Stockholmi liinil sõitev kruisilaev, kaaperdajad nõuavad 5 vangi vabastamist Eesti vanglatest.
- Läänemere põhja uputatud keemiarelva kanistrid hakkavad lekkima.
- Ühes Eesti väeosas puhkeb relvastatud mäss.
- Tiheasustuslal toimub ammoniaagi vagunite plahvatus.

Lisamaterjalid

MINA JA TERVIS

[Tervise Arengu Instituudi toitumisalased brošüürid](#)

[Toitumine.ee](#)

[Terviseinfo.ee](#)

[Alkoinfo.ee](#)

[Narko.ee](#)

[Lühifilm „Mõteteaine“](#) – [lisainfo filmist](#)

[Lühifilm „Suits“](#) – [lisainfo filmist](#)

[Film Nime poolest võitja](#) (2001) Peep Vehm

[Rääkimata lugu – üksteist aastat hiljem](#)

Pink, A. ja Pink, J. 2006. Kodune kaloriraamat. Kerge on olla kerge

Kokassaar, U; Lill, A; Zilmer, M. 2012. Normaalse söömise kursuste käsiraamat.

Harro, J. 2005. Uimasti ajastu.

Jalak, R.2006. Tervise treening.

Jalak, R.2006. Enesetestimise käsiraamat.

Weineck, J. ja Jalak, R. 2008. Kehalised võimed ja organism.

MINA TEISE ÜHISKONNA LIIKMENA - ERINEVAD RIIGID JA ÜHISKONNAKORRALDUSED

MTÜ Mondo maailmahariduskeskuse [filmikogu](#)

MTÜ Mondo ja Vikerraadio koostöös valminud saated [“Mõistes ilma ja inimesi”](#)

MINU PEREKOND/SUGULASED/TUTTAVAD TAASISEISESVUNUD EESTIS

ETV saatesari [Uue aja asjad](#)

ETV saatesari [Ainult kümme aastat](#)

MINU ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

[Riigikohtu kaasuskonkursi 2013. aasta kogumik](#)

[Riigikohtu kaasuskonkursi 2012. aasta kogumik](#)

[Riigikohtu kaasuskonkursi 2010. aasta kogumik](#)

ETV saatesari [„Pereelu“](#)

Kolmedok [„Eesti narkomuulad“](#) (2013)

Kolmedok [„Minu mees peksab mind“](#) (2013)

Kolmedok „[Inglilapsed](#)“ (2013)

[Maailma konstitutsioonide veebileht](#)

[Eesti Vabariigi Põhiseadus](#)

[Eesti Vabariigi haridusseadus](#)

[Eesti Vabariigi lastekaitse seadus](#)

[Töölepingu seadus](#)

[Karistusseadustik](#)

[Perekonnaseadus](#)

Kooli õppekorralduseeskiri

Kooli sisekorraeeskiri

[Võtmekompetentsused ühiskonnaõpetuses. Käsiraamat keskkoolile](#)

[Ajaleht koolitunnis](#)

TEEKOND LÄBI AJA

[Eesti ajaloo e-keskkond](#)

[11 000 aastat hiljem. Tasane tulek](#) (2008)

[Ajalik ja ajatu. Tule ja mõõgaga, 2](#) (2006)

[Ajalik ja ajatu. Reformatsioon](#) (2006)

ETV saatesari [Eesti aja lood](#)

ETV saatesari [Eesti aja lood. Okupatsioonid](#)

ETV saatesari [Vana aja asjad](#)

Vikerraadio saatesari [Eesti lugu](#)

Dokumentaalfilm „Sinimäed“ (2006)

Dokumentaalfilm „[September](#)“ (2010)

Mängufilm „Elavad pildid“ (2013)

[Eesti Muuseumide Infokeskus](#)

[Rahvusarhiivi virtuaalne uurimissaal VAU](#)

[Kultuuripärandi infovõrk](#)

[Eesti mõisaportaal](#)

[Kultuurimälestiste riiklik register](#)

[Mis on kultuuripärand?](#)

Alo Särg. [Retk mõisa – ainete integratsiooni musternäidis.](#)

[Eesti kultuuriloo õppematerjal](#) (2013)

[GENI](#)

[Histrodamus](#)

MAJANDUS JA RAHVASTIK

[Rahvastiku võimalikud arengutrendid 2012-2030](#)

[Statistika andmebaas: majandus](#)

[Statistika andmebaas: rahvastik](#)

[Rahandus ja riigieelarve](#)

[Riigieelarve ja majandusülevaated](#)

[Globaliseeruv maailm](#)

[Maailmakool](#)

RIIGIKAITSE

[Riigikaitseõpik gümnaasiumidele ja kutseõppeasutustele](#) (2012)

[Riigikaitseõpetus](#)

[Hädaolukorra seadus](#)

[Eesti julgeolekupoliitika alused](#)

[Riigikaitse strateegia](#)

[Kaitseväge rivimäärustik](#)

[Eesti Kaitseväge](#)

[Kaitseliit](#)

ERR saade [MuinasTeeVee: Sõdur](#) (2004)

Dokumentaalfilm „[Tuletoojad. Kaitseliit](#)“ (2006)

Dokumentaalfilm „[Lilliarist](#)“ (2008)

Lisa 1. Väljavõte Vabariigi Valitsuse 26.08.2013 määrusest nr 130 „Kutseharidusstandard”

§ 23. Kutsekeskharidusõppe õpiväljundid

(1) Kutsekeskharidusõppe lõpetanu on saavutanud käesolevas paragrahvis esitatud õpiväljundid, mida arendatakse läbivalt kogu õppekava ulatuses.

(2) Kutse- ja erialased teadmised:

- 1) teab ja tunneb kutse- ja eriala põhjalikult, sealhulgas tunneb ja rakendab kutseala põhimõtteid, teooriaid, tehnoloogiaid nii tavapärastes kui ka uudsetes töö-situatsioonides;
- 2) seostab kutse- ja erialaseid teadmisi teaduslike meetodite, looduse ja matemaatika põhiprintsiipide ja –protsessidega;
- 3) mõistab teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut ja sellega seotud ohte, väärtustab turvalisust ja säästlikku arengut.

(3) Kutse- ja erialased oskused ning iseseisvuse ja vastutuse ulatus:

- 1) oskab iseseisvalt täita oma kutse- või erialal keerukaid ja mitmekesiseid, uudseid lahendusi eeldavaid tööülesandeid;
- 2) vastutab oma tööülesannete täitmise eest;
- 3) kasutab matemaatika teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades;
- 4) väljendab ennast, esitab ja põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui kirjalikult korrektses emakeeles ja võõrkeeles iseseisva keelekasutaja tasemel arvestades suhtlusolukordi ja –partnereid.

(4) Õpipädevus:

- 1) õpib ja täiendab end iseseisvalt ja ennastjuhtivalt;
- 2) hindab ja analüüsib oma teadmiste ja oskuste taset, vajadusel otsib nõu, teavet ja tuge;
- 3) oskab kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades;
- 4) väärtustab põhjenduste otsimist ja oskab hinnata nende paikapidavust.

(5) Suhtluspädevus:

- 1) põhjendab üksikasjalikult ja väljendab oma seisukohti ka endale uudsetes situatsioonides nii suuliselt kui kirjalikult;
- 2) kasutab kutse- ja erialaste probleemide lahendamisel spetsiifilisi infoallikaid, otsib, kogub ja töötleb teavet ning hindab kasutatava teabe usaldusväärsust ja tõesust;
- 3) sõnastab ja väljendab oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstikohaselt.

(6) Enesemääratluspädevus:

- 1) kasutab enesehindamist oma käitumise muutmiseks;
- 2) on võimeline tegema ettepanekuid töötulemuste parendamiseks;

- 3) oskab tajuda ja väärtustada enda seotust oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega;
- 4) oskab väärtustada ja nautida loomingut ning ennast loominguliselt väljendada;
- 5) väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt;
- 6) teab ja väärtustab tervislikke eluviise, oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.

(7) Tegevuspädevus:

- 1) suudab ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena, käitub tolerantsetl;
- 2) osaleb tulemuslikult erinevates meeskondades ning on suuteline neid vajaduse korral juhtima;
- 3) on võimeline osaliselt juhendama kaastöötajaid;
- 4) kasutab tehnoloogilisi vahendeid ning teaduslikke andmeid eesmärgi saavutamiseks või otsuse või järelduse tegemiseks.

(8) Infotehnoloogiline pädevus:

- 1) teab infotehnoloogia rolli, võimalusi ja potentsiaalseid ohte;
- 2) oskab suhtuda kriitiliselt saadaoleva teabe usaldusväärsusesse;
- 3) oskab kasutada peamisi arvutirakendusi ning interneti võimalusi nii isiklikel kui tööalastel eesmärkidel;
- 4) oskab rakendada abivahendeid teabe loomiseks, mõistmiseks ja esitamiseks korrektses keeles ning kasutada internetipõhiseid otsingusüsteeme ja muid teenuseid.

(9) Algatusvõime ja ettevõtlikkuspädevus:

- 1) mõtleb süsteemselt ja loovaht ning oskab oma ideid kriitiliselt hinnata ja leida iseseisvalt võimalusi nende teostamiseks;
- 2) algatab, arendab ja rakendab ideid;
- 3) omab esmaseid teadmisi ettevõtlusest;
- 4) koostab juhendamisel endale lühi- ja pikaajalise karjääriplaani;
- 5) leiab iseseisvalt võimalusi enda edasiseks erialaseks õppeks ja tööturul rakendumiseks;
- 6) seostab erialase ettevalmistuse nõudeid tööturul rakendumise võimalustega.

Lisa 2. Sotsiaalainete mooduli õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid

Mooduli eesmärk: õpetusega taotletakse, et õpilane mõistab ühiskonna arengu põhjuslikke seoseid, teeb teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtub ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest ning toimib kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena. Õpilane on Eesti Vabariigi lojaalne kodanik.

Seos gümnaasiumi õppekava kehalise kasvatuse valdkonna, riigikaitse valikkursuse ja sotsiaalainete valdkonna ajaloo, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, inimgeograafia õppeainetega.

Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid
Õpilane: 1) omab teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad tervikliku ja terviseteadliku inimese kujunemist 2) saab aru esinevatest nähtustest, protsessidest ja konfliktidest ühiskonnas ning nende seostest ja vastastikusest mõjust 3) mõistab kultuurilise mitmekesisuse ning demokraatia ja selle kaitsmise tähtsust ning jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi 4) hindab üldinimlikke väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus, isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste ja keskkonna vastu	Õpilane: 1. analüüsib juhendamisel enda isiksust ja kirjeldab enda tugevusi ja nõrkusi, lähtudes erinevatest rollidest ja kohustusest ühiskonnas 2. analüüsib üksikisiku, perekonna ja erinevate institutsioonide rolli ühiskonna arengus 3. nimetab ja teab terviseriske ning võimalikke vigastusi, kirjeldades nendele reageerimist ja ennetamise võimalusi 4. tegeleb teadlikult ja võimetekohaselt tervisespordiga, treenides sobiva koormusega ning sooritab treeningujärgselt taastumist soodustavaid harjutusi 5. selgitab nüüdisühiskonna kujunemist, struktuuri ja korraldust 6. määratleb Eesti ajaloo olulisemad pöördepunktid sündmused muinasajast tänapäevani, paigutades tähtsamad Eesti ajaloo ja kultuuri sündmused õigesse ajaperioodi ja Euroopa ning maailma ajaloo konteksti 7. selgitab, millised muutused on toimunud taasiseseisvumisjärgses Eesti majanduses, õigusruumis, valitsemiskorralduses, riigikaitstes ja kultuurielus, eristades põhjusi ja tagajärgi 8. toob asjakohaseid näiteid sotsiaalainetes käsitletavate ja ühiskonnas esinevate nähtuste omavaheliste seoste kohta 9. arutleb teiste rahvaste kommete, traditsioonide ja religiooni ning nende omavaheliste konfliktide teemadel 10. iseloomustab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eesti ja Euroopa Liidu näitel 11. selgitab Eesti rolli NATOs, ELs ja ÜROs 12. kirjeldab poliitilisi ideoloogiaid ja selgitab nende erisusi, lähtudes Eesti poliitmaastikust 13. kirjeldab Eesti riigikaitse strateegiat, ülesehitust ja ressursse

	14. demonstreerib grupi koosseisus seisanguid, pööordeid ja rivisammu ning kontrollib juhendamisel relva ohutust ning kustutab tulekolde 15. põhjendab inimeste ja riikide jätkusuutliku käitumise vajalikkust 16. analüüsib teabeallikate abil riigi majanduse struktuuri ning panust maailma majandusse 17. tunneb üleilmastumise majanduslikke, poliitilisi, sõjalisi ja kultuurilisi tahke, nimetab erineva arengutasemega riike 18. analüüsib kaartide ja statistiliste andmete põhjal riigi või regiooni rahvaarvu muutumist, rahvastiku paiknemist ja soolis-vanusest struktuuri 19. kasutab teabeallikaid sh geograafilisi, poliitilisi ja topograafilisi kaarte info leidmiseks ja rakendamiseks, määrab enda asukohta kaardil, kasutades koordinaatide süsteemi, mõõdab vahemaid ja määrab asimuuti 20. selgitab inimõiguste olemust ja nende vajalikkust, analüüsib inimõiguste tähenduse muutumist 20.-21. sajandil ning toob näiteid üksikisiku põhiõiguste muutumisest ajaloo vältel 21. selgitab enda õigusi ja kohustusi kodanikuna 22. orienteerub õigusaktides, kasutades erinevaid infokanaleid 23. kasutab kontekstis sotsiaalainete põhimõisteid 24. nimetab erinevaid julgeolekuriske, sh Eesti Vabariigile ning selgitab nende maandamise võimalusi
--	---